

Guia

Cocreació amb els infants i la comunitat educativa per la millora del pati de l'escola

DOSSIER 1

Introducció: Abans de començar a cocrear

Programa "Transformem els patis"

1. ESPAI VALUÓS D'APRENENTATGE, COEDUCACIÓ I CONVIVÈNCIA DINS DE L'ESCOLA

- Equitat de gènere en el joc, trencant rols afavorint dinàmiques igualitàries
- Gestió positiva de conflictes
- Inclusió de tots els infants en el joc
- Corresponsabilitat i protagonisme en les decisions, la cura i el manteniment

2. USOS DIVERSOS PER A LA COMUNITAT I EL VEÏNAT

- Versàtil per a moltes activitats: educació física, aula o fàbrica blava, espai neteja escolar, festes, etc.
- Pati obert de tardes i caps de setmana al barri
- Educador

3. DIVERSITAT D'AMBIENTS I ACTIVITATS LÚDIQUES I CREATIVES

- Ambients per al joc actiu, sedentari i tranquil
- Jocs, materials, espais, etc.
- Espais i materials atractius, estimulants i amb repetició
- Estímul del joc autònom i divers sense dirigir-lo

4. REDISTRIBUCIÓ EQUILIBRADA DELS ESPAIS

- Tots els jocs i activitats tenen espais de qualitat i amb perspectiva de gènere
- Accessibilitat per a tots els infants pensant en la funcionalitat i la seguretat
- Combinació de materials i funcionalitat

5. CONVIVÈNCIA I COEXISTÈNCIA AMB L'ENTORN

- Espais que permeten a l'entorn i a l'escola compartir espais i materials de qualitat

6. GARDAR EL CONTACTE AMB LA NATUREZA

- Mantenir i crear zones verdes i jardins
- Espais que permeten a l'entorn i a l'escola compartir espais i materials de qualitat

**AIRE LLIURE
BENESTAR
JOC I EDUCACIÓ
INFANTS
EXPERIÈNCIES
ESPAIS
UN BON PATI**

escola

Crèdits

Aquesta guia, impulsada per la Direcció d'Educació de l'Àrea de Cultura, Educació, Ciència i Comunitat, en col·laboració amb el Consorci d'Educació de Barcelona, s'emmarca dins el programa «Transformem els patis», promogut per l'Ajuntament de Barcelona. Ha estat elaborada per l'Institut Infància i Adolescència de Barcelona, en estreta col·laboració amb l'equip tècnic del Consell Educatiu Municipal de Barcelona i el Departament de Programes Educatius de Ciutat de la Direcció d'Educació encarregat de coordinar el programa.

Edició:

Departament de Programes Educatius de Ciutat. Direcció d'Educació. Àrea de Cultura, Educació, Ciència i Comunitat de l'Ajuntament de Barcelona

Institut Infància i Adolescència de Barcelona (IIAB-IERMB)

Equip de treball:

Institut Infància i Adolescència de Barcelona: Laia Pineda (direcció); Emma Cortés (coordinació, redacció i disseny del procés), i Laia Curcoll (suport a la redacció, publicació i comunicació)

Marinva i Equal Saree (elaboració de la proposta didàctica i dels materials de suport, i dinamització i avaluació de les sessions de la primera edició del programa)

Consell Educatiu Municipal de Barcelona (revisió i validació 1 edició)

Departament de Programes Educatius de Ciutat. Direcció d'Educació (revisió i validació 2 edició)

Il·lustracions:

Maria Calvet

Correcció:

Gemma Salvà Santanachs

Volem manifestar el nostre agraïment, en especial, als infants, al professorat, a les famílies, als monitors i monitores del temps de migdia i a les entitats usuàries dels patis fora del temps lectiu dels centres educatius següents: Escola Auró, Escola Bogatell, Escola Duran i Bas, Escola L'Estel, Escola Francesc Macià, Escola de les Aigües, Escola Milà i Fontanals, Escola Palma de Mallorca, Escola Parc de la Ciutadella, Escola Pau Casals-Gràcia, Escola Ramón Llull i Escola Tàber. Les sessions de cocreació i el treball intern d'aquests centres educatius per a la transformació dels seus patis durant el curs 2020-2021 han esdevingut experiències pilot per desenvolupar la metodologia que es presenta en aquesta guia.

Presentació

L'Ajuntament de Barcelona, en col·laboració amb el Consorci d'Educació de Barcelona, posa en marxa el programa «Transformem els patis; més naturalitzats, coeducatius i comunitaris». Atès que les escoles són els espais més sensibles de la ciutat, i que els nostres infants hi passen una bona part del seu temps, tenir-ne cura és una de les nostres prioritats.

Volem fer de les escoles un eix prioritari de totes les actuacions de transformació de l'espai públic per tal de millorar les zones de joc i esportives de la ciutat, ampliar el verd, avançar cap a l'urbanisme amb perspectiva de gènere, crear refugis climàtics i generar més llocs de trobada. L'objectiu consisteix a posar les escoles al cor dels barris per tal de definir un nou model urbà en què els centres educatius siguin punts neuràlgics de l'espai públic i rebin una atenció especial. Volem que totes les escoles públiques d'infantil i de primària i tots els instituts escola i centres d'educació especial de Barcelona disposin d'un pati adequat, ric en estímuls i en què s'aprofiti al màxim tot el seu potencial com a espai educatiu i social.

Aquest programa s'impulsa amb el suport de l'Associació de Mestres Rosa Sensat i de l'Institut Infància i Adolescència de Barcelona. Durant el curs 2020-2021 es va dur a terme, amb la col·laboració de dotze escoles, una prova pilot del procés de cocreació de patis. Es pretenia que tota la comunitat educativa, el professorat, les famílies, els monitors i monitores del temps de migdia, les entitats vinculades als centres i sobretot els infants s'impliquessin en les propostes de transformació del pati. El procés es va iniciar partint dels sis criteris per aconseguir un bon pati —naturalitzat, coeducatiu i comunitari—, consensuats àmpliament per tots els agents implicats, l'Administració i diverses entitats expertes.

Ara, amb la voluntat de sistematitzar el procés i de compartir coneixements, publiquem la guia *Transformem els patis. Cocreació amb els infants i la comunitat educativa per la millora del pati de l'escola* per tal que els centres educatius que prenguin part en edicions posteriors d'aquest projecte puguin realitzar el seu propi procés participatiu

Aquesta guia s'ha impulsat des del Consell Educatiu Municipal de Barcelona i ha estat elaborada per l'Institut Infància i Adolescència de Barcelona. La revisió de la 2a edició s'ha fet amb el Departament de Programes Educatius de la Direcció d'Educació de l'Ajuntament de Barcelona que és l'encarregat de coordinar el programa.

Teniu a disposició la guia sencera en aquest [enllaç](#), però per facilitar el seguiment del procés us enviarem la informació en fascicles. En funció de cada fase.

A continuació hi ha el contingut de tots aquells aspectes que heu de tenir en compte abans de començar el procés.

Esperem que aquesta publicació contribueixi a donar veu a tota la comunitat educativa en la transformació del seu pati i, per tant, que ens apropi una mica més a construir la ciutat que volem.

Índex

1. ABANS DE COMENÇAR A COCREAR.....	4
1.1. EL PROGRAMA «TRANSFORMEM ELS PATIS»	5
1.1.1. Antecedents	7
1.1.2. La transformació física del pati i un nou projecte educatiu d'usos i dinàmiques	8
1.1.3. Un marc conceptual compartit.....	9
1.2. LA PARTICIPACIÓ DE LA COMUNITAT EDUCATIVA EN LA TRANSFORMACIÓ DELS PATIS.....	11
1.2.1. Aspectes previs que cal considerar	14
1.3. PROMOURE LA PARTICIPACIÓ DELS INFANTS EN EL DISSENY DE LA CIUTAT: DRET, NECESSITAT I BENEFICI	15
1.3.1. Requisits i estratègies per a la participació dels infants.....	16
1.3.2. Cocrear amb els infants.....	17

1. Abans de començar a cocrear

1.1. El programa «Transformem els patis»

L'Ajuntament de Barcelona i el Consorci d'Educació de Barcelona (CEB) estan impulsant, amb la col·laboració de l'Institut Infància i Adolescència de Barcelona (IIAB) i de l'Associació de Mestres Rosa Sensat, la transformació dels patis escolars perquè siguin més naturalitzats, coeducatius i comunitaris i impulsin la diversitat de joc i d'activitat física. Per dur a terme aquesta tasca també compten amb el suport de la xarxa Escoles + Sostenibles, de l'Institut Barcelona Esports (IBE), de la Direcció de Serveis de Gènere i Polítiques del Temps i de la Direcció d'Acció Comunitària.

«Transformem els patis» és un pla d'actuació estable dins la inversió municipal per cuidar i millorar els equipaments dels centres educatius d'infantil i de primària, dels instituts escola i dels centres d'educació especial públics de la ciutat. La fita és arribar a l'any 2030 amb tots els patis escolars d'aquests centres d'ensenyament transformats.

Cada any se seleccionen, mitjançant criteris de puntuació objectiva, un mínim de deu centres educatius d'entre tots els que han sol·licitat participar en aquest pla mitjançant la Convocatòria Unificada de Programes (CUP) del CEB. No obstant això, per a la primera edició (2020-2021), atès que es tractava d'una prova pilot, es va emprar un procediment diferent.

La finalitat d'aquest programa consisteix a transformar els patis, tant des d'un punt de vista físic —mitjançant una renovació infraestructural— com des de la perspectiva del projecte educatiu. Es tracta de maximitzar el potencial dels patis com a espais educatius, d'aprenentatge i de desenvolupament saludable dels infants, a més de contribuir a lluitar contra l'emergència climàtica des de les escoles. Els patis també han de ser espais que promoguin dinàmiques i relacions positives i igualitàries i que afavoreixin usos comunitaris de lleure i de trobada, així com activitats físiques i esportives fora de l'horari lectiu.

Pati de l'Escola Rius i Taulet

Es vol fomentar més educació i joc a l'aire lliure en una ciutat jugable i educadora, i lluitar contra l'emergència climàtica també des de les escoles.

Així, es posa en marxa un dels projectes previstos per avançar cap a una ciutat jugable que combat, entre altres coses, el *pantallisme*, el sedentarisme i l'obesitat infantil mitjançant el joc i l'activitat física i que Barcelona impulsa amb el [Pla del joc a l'espai públic](#). També s'amplien les actuacions del programa de refugis climàtics previst en el [Pla clima](#) com a part de la lluita contra l'emergència climàtica i com a eina per contrarestar el dèficit de contacte amb la natura dels infants que viuen en entorns urbans.

El programa, que es va presentar el 15 de desembre de 2020 a la [Jornada «Transformem els patis: més naturalitzats, verds, coeducatius i comunitaris»](#), té els objectius següents:

1. Reconèixer els patis com a espais de joc per excel·lència.
2. Millorar la naturalització dels patis per garantir espais de promoció de la salut i el benestar.
3. Fomentar la coeducació en els patis per establir dinàmiques i relacions equitatives entre els infants i la comunitat educativa.
4. Afavorir l'obertura dels patis a la comunitat per crear vincles amb la societat i l'entorn.
5. Aprofitar el potencial de l'espai dels patis per a l'activitat física, esportiva i motriu dels infants.

Pati de l'Escola Ramon Casas

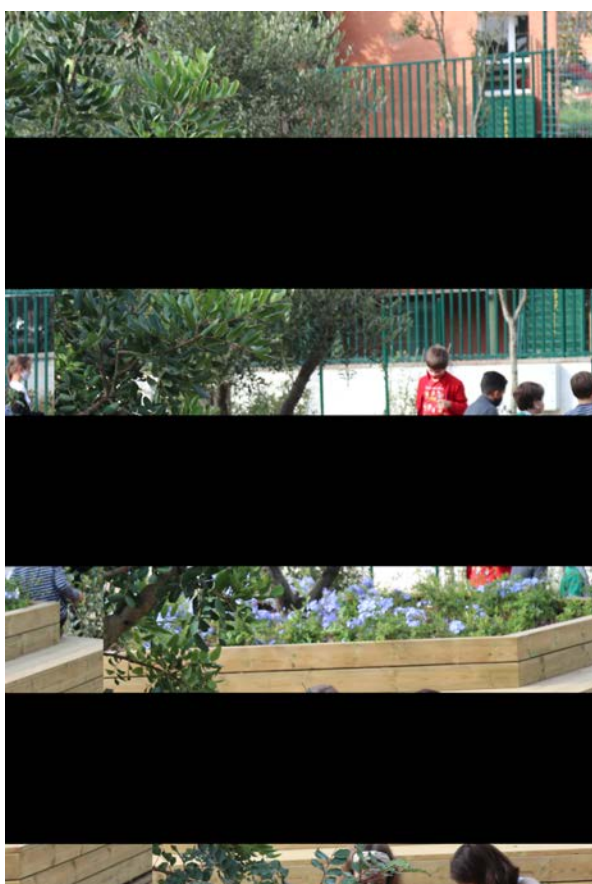
1.1.1. Antecedents

Aquesta mirada envers els patis no és nova a Barcelona: diferents col·lectius vinculats a l'educació i l'arquitectura, com ara el grup de treball «Com està el pati», de l'Associació de Mestres Rosa Sensat, ja fa anys que hi treballen. També s'han fet transformacions amb perspectiva de gènere, com ara les de l'Escola Drassanes i l'Escola Baró de Viver (premi Ciutat de Barcelona 2018), o les de l'Escola La Farigola del Clot. A més, la millora d'alguns patis ha estat impulsada per la comunitat educativa; és a dir, pels equips docents i les associacions de famílies d'alumnes (AFA). És el cas de les transformacions de l'Escola Dovella o de l'Escola La Maquinista (premi Barcelona Innovació Educativa 2018). Així doncs, la necessitat de transformar els patis ha estat i continua sent una demanda social ben present a la ciutat.

D'altra banda, el 2020 es van transformar onze patis escolars de la ciutat gràcies al projecte [Refugis climàtics a les escoles](#) (les escoles Cervantes, Els Llorers, Ramon Casas, Ítaca, Poeta Foix, Rius i Taulet, Font d'en Fargas, Can Fabra, Poblenou i Vila Olímpica, i l'Institut Escola Antaviana). Aquestes transformacions, realitzades en el marc del Pla clima i del projecte *Urban Innovation Action* (UIA) de la Comissió Europea han aportat solucions tècniques rellevants per aprofitar els espais exteriors de les escoles com a palanca de canvi per a la lluita climàtica.

Pel que fa a aquestes transformacions, cal destacar el paper de la [xarxa Escoles + Sostenibles](#), promoguda per l'Ajuntament de Barcelona, que fa més de vint anys que treballa perquè la natura i la sostenibilitat formin part dels projectes dels centres educatius. Ha ofert formació i assessorament per a les transformacions dels patis i ha estat un dels agents impulsors del programa actual.

Quant als usos dels patis escolars per a activitats comunitàries fora de l'horari lectiu, cal remarcar que aquests espais són una infraestructura clau per [al Pla de l'esport en edat escolar](#), en què, segons dades de l'*Enquesta d'hàbits esportius de la població en edat escolar de Barcelona 2018*, hi participen 110.000 nens i nenes. L'esport, una activitat transmissora de valors i socialitzadora, és cabdal per a l'equilibri psíquic i emocional dels infants, i sense la xarxa de patis escolars no podria arribar a tants infants. Els patis també acullen activitats [dels casals d'estiu](#), [el programa «Patis escolars oberts al barri»](#), que des de fa anys obre uns setanta patis per a usos lúdics, educatius i comunitaris, així com totes les activitats extraescolars que s'organitzen des de les associacions de famílies dels centres educatius.

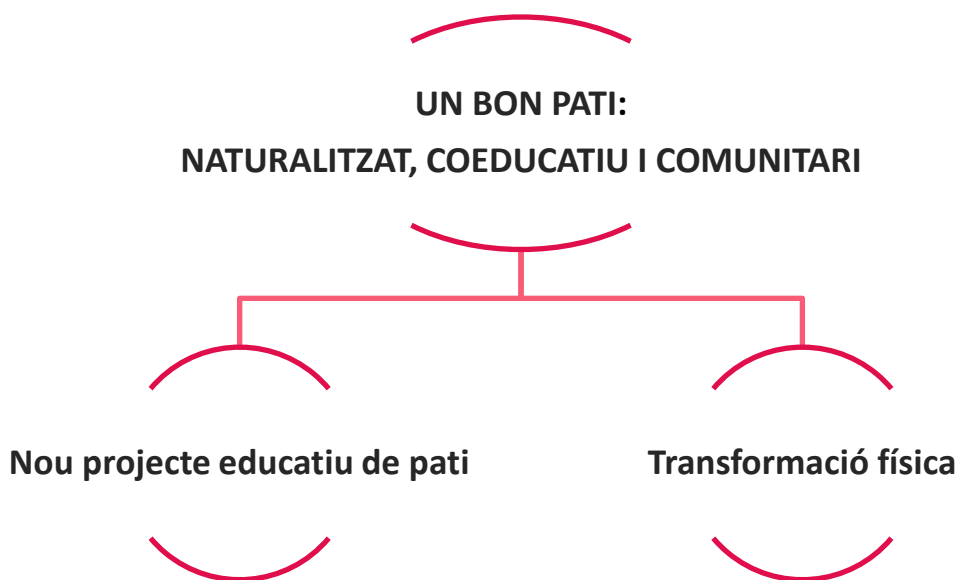

Pati de l'Escola Font d'en Fargas

1.1.2. La transformació física del pati i un nou projecte educatiu d'usos i dinàmiques

Per assolir la fita que es planteja la ciutat —adequar tots els patis dels centres públics d'educació infantil i de primària, dels instituts escola i dels centres d'educació especial per tal que esdevinguin espais naturalitzats, coeducatius, inclusius i enriquidors, amb un joc lliure molt divers—, cal fomentar i facilitar recursos apropiats per sistematitzar i impulsar aquestes transformacions. Per això, **el programa «Transformem els patis», a més d'oferir** la inversió econòmica necessària per al canvi físic d'aquests espais, amb un pressupost assignat a cada centre educatiu, **també proporciona assessorament durant el procés de cocreació per dissenyar el nou pati, així com formació i orientacions per definir un nou projecte educatiu de pati** integrat en el projecte educatiu de centre (PEC). En molts casos, fins i tot el projecte d'un nou espai exterior pot esdevenir un motor de canvi per a tot el projecte pedagògic de l'escola.

Sovint, quan es plantegen els projectes de transformació dels patis, es concep un canvi en la dimensió física, però **la millora no s'ha de limitar a aquest aspecte, sinó que cal ampliar-la al projecte d'usos i dinàmiques d'aquest espai exterior del centre**. Han de ser processos paral·lels que s'entrecreuin i que s'implementin a la vegada; només així serà possible aprofitar al màxim el potencial educatiu que ofereix aquest espai a l'aire lliure i, sobretot, el «poder» del joc. Cal plantejar, entre altres qüestions, quins recursos lúdics s'ofereixen més enllà de les estructures fixes, quin rol ha de tenir l'equip de professionals que són al pati durant l'esbarjo, i quines activitats específiques s'hi poden desenvolupar. Això no implica que els patis escolars hagin d'esdevenir espais d'activitats dirigides; al contrari, han de continuar afavorint al màxim el joc lliure i autònom dels nens i nenes, però oferint recursos perquè l'activitat lúdica sigui tan enriquidora com sigui possible. La transformació física és una acció fonamental per aconseguir-ho, però no és l'única i tampoc no és l'únic camí que es pot seguir. A més a més, a banda del temps de pati de mig matí, també cal pensar en el temps de migdia i en tots els altres moments en què es pot fer ús d'aquest espai exterior del centre.

El projecte educatiu d'usos i dinàmiques del pati ha d'evidenciar un canvi de mirada envers aquest espai de l'escola i ha de respondre a la pregunta: «Què volem que hi passi, al pati?». És imprescindible vincular-lo al projecte educatiu de centre, perquè també **cal entendre el pati com un espai privilegiat per a les activitats d'aprenentatge a l'aire lliure**. El pati, més enllà del temps de lleure i de joc com a temps d'esbarjo, esdevé un espai educatiu més per fer activitats didàctiques a l'exterior, de manera que amplifica les oportunitats d'aprenentatge en contacte amb elements naturals. Alhora, afavoreix altres dinàmiques i moviments i permet que l'alumnat organitzi l'espai, fet que enriqueix les seves experiències educatives. També és important vincular-lo al projecte educatiu de ciutat, el qual, més enllà de l'horari lectiu, vol potenciar els espais escolars com a centres de barri oberts a la comunitat.

Finalment, no s'ha evidenciat prou —i és imprescindible fer-ho— que **cal una mirada nova que permeti concebre els espais exteriors com a espais de promoció de la salut i el benestar**, no solament perquè fomenten el moviment i l'activitat física —aspectes clau en la lluita contra alguns problemes actuals de la infància, com ara l'obesitat i el sedentarisme—, sinó també perquè, com a espais promotors del joc lliure, ric i divers, esdevenen grans aliats del desenvolupament afectiu i social dels infants i contribueixen a prevenir els problemes creixents de salut mental.

1.1.3. Un marc conceptual compartit

Un bon pati combina espai i experiències per al joc, l'activitat motriu i l'educació a l'aire lliure per al benestar dels infants.

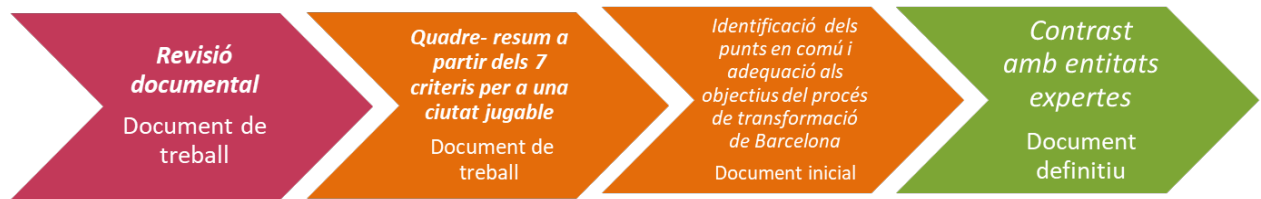
Amb vista a transformar els patis de la ciutat, l'Ajuntament de Barcelona ha definit **6 criteris per a un bon pati: naturalitzat, coeducatiu i comunitari** (vegeu l'annex I). Aquests criteris són fruit d'un procés de generació de coneixement a partir d'una recerca documental sobre experiències de transformació a escala local i internacional realitzada per l'Institut Infància i Adolescència de Barcelona i consensuada i validada per una quarantena de persones expertes del món de l'educació, l'arquitectura, el joc, el verd, l'esport, l'accessibilitat, la perspectiva de gènere, l'acció comunitària i la salut.

Així doncs, la infografia **6 criteris per a un bon pati: naturalitzat, coeducatiu i comunitari** s'ha elaborat com a material de treball per a les escoles; concretament, com a punt de partida perquè defineixin els seus propis reptes a l'hora de transformar els seus patis (vegeu l'apartat 2).

[Podeu descarregar la infografia aquí](#)

Esquema del procés d'elaboració dels 6 criteris per a un bon pati: naturalitzat, coeducatiu i comunitari

Prospecció internacional

Institut Infància i Adolescència de Barcelona

Sessions de treball de la Comissió Tècnica Transversal

Personal tècnic i responsables de l'Ajuntament de Barcelona
Consorti d'Educació de Barcelona
Institut Infància i Adolescència de Barcelona

Debat i validació

Persones i entitats expertes en educació, joc, esport, salut, arquitectura, feminisme, acció comunitària, accessibilitat...

1.2. La participació de la comunitat educativa en la transformació dels patis

És imprescindible que la comunitat educativa participi en un sentit ampli en la proposta de transformació dels patis escolars, tant a escala física com del projecte educatiu

Aplicar els 6 criteris per a un bon pati: *naturalitzat, coeducatiu i comunitari* significa, per força, redissenyar l'espai físic del pati i replantejar el projecte educatiu. El fet que s'hagin establert uns criteris com a marc conceptual no vol dir que s'hagin de crear patis estandarditzats i repetitius a totes les escoles. La idea és **que cada centre apliqui aquests criteris d'acord amb la seva pròpia realitat**. Per això, és essencial que tota la comunitat educativa s'impliqui i prengui part en aquest procés, però, sobretot, és fonamental comptar amb la participació i les aportacions dels infants en totes les fases del procés: des de la diagnosi i la formulació de propostes fins al disseny, la gestió, el manteniment, l'assessorament i l'avaluació. A la vegada, cal comptar també amb la participació dels agents de l'entorn.

Malgrat que moltes vegades l'impuls i motivació de les famílies ha estat un motor de transformació dels patis, i si bé les seves aportacions són molt valuoses, és essencial que la iniciativa estigui liderada per l'equip educatiu, ja que és el responsable de gestionar la quotidianitat de l'escola i d'articular el projecte educatiu. Hi pot haver un colideratge, però l'equip educatiu s'hi ha d'implicar al cent per cent. Aquest equip ha d'estar al capdavant del projecte, però l'ha de desenvolupar amb un treball compartit i consensuat amb la resta dels agents que formen part de la comunitat educativa. Això és imprescindible perquè les inversions i les transformacions tinguin un impacte positiu en el centre i en la comunitat i perquè el projecte sigui coherent des d'un punt de vista pedagògic, tingui sentit i sigui sostenible en el temps.

La transformació també ha d'anar acompanyada d'una anàlisi de viabilitat en els àmbits tècnic, de gestió i de manteniment amb el pressupost específic assignat, i ha de tenir en compte requisits globals de ciutat. És a dir, cal fer projectes sostenibles i duradors. Per aquesta raó, és important plantejar un disseny tan flexible com sigui possible, de manera que permeti adaptar i transformar els patis d'acord amb els canvis necessaris que vagin sorgint al llarg dels anys.

Per això, en el programa municipal «**Transformem els patis**» es fomenta la participació activa del professorat, dels infants, de les famílies, dels monitors i monitores del temps de migdia i de les entitats usuàries dels patis fora de l'horari lectiu vinculades al centre, amb l'objectiu d'aconseguir un procés de cocreació amb tots els agents de la comunitat educativa i amb els equips tècnics municipals.

El procés participatiu es regula per la normativa municipal de participació que reconeix la participació com a un dret ciutadà i recull tot el procés a la plataforma Decidim.

Finalment, cal assenyalar que l'equip docent del centre disposarà de formació de suport perquè la transformació física i l'elaboració d'un nou projecte d'usos i dinàmiques del pati en horari lectiu i no lectiu esdevingui un canvi de paradigma tant per al centre com per a l'entorn. Així, per exemple, cada any es presentarà un pla de formació específic, i el centre també rebrà la *Guia pedagògica Transformem els patis* elaborada per l'Associació de Mestres Rosa Sensat.

Pati de l'escola Poeta Foix

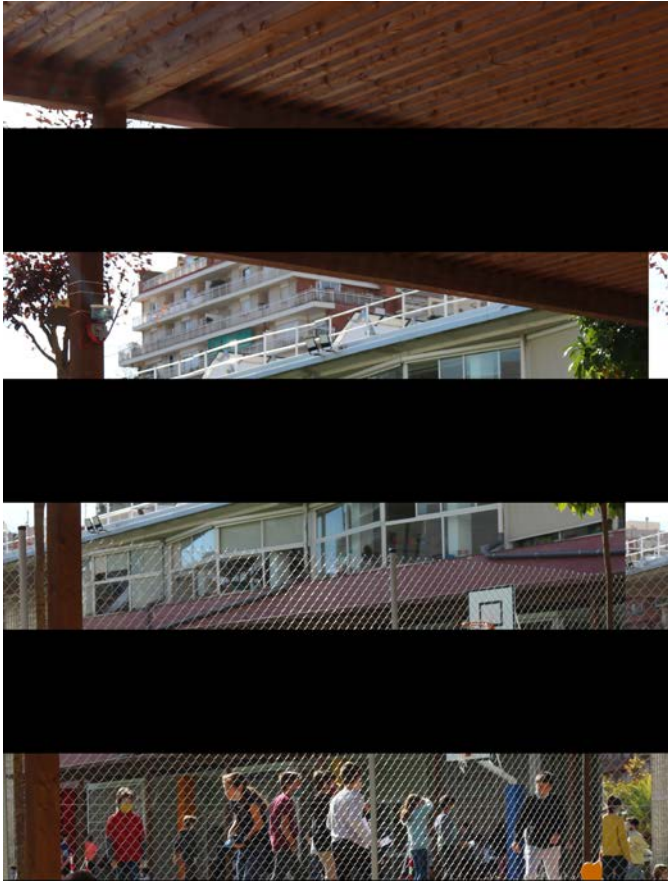
Les aportacions que sorgeixen de la comunitat educativa són un ingredient imprescindible, però no l'únic

El procés de cocreació es concreta en un exercici col·lectiu i participat durant el qual múltiples agents exposen i contrasten les seves necessitats, a més d'elaborar propostes per tal que, en una segona fase, l'equip tècnic responsable del projecte elabori el projecte de millora i transformació de l'espai d'acord amb les aportacions formulades.

Cal recordar que, per regla general, les propostes que sorgeixen del procés de cocreació no es poden incorporar ni aplicar fil per randa al disseny. Primer s'ha de valorar tècnicament si són viables i, després, cal contrastar-les amb altres requisits.

La ciutat és un sistema multidimensional i interconnectat. Per això, quan s'hi intervé, s'han de tenir en compte moltes variables; és a dir, al marge dels requisits del centre educatiu, cal tenir una visió global de les necessitats del municipi. Les escoles són al cor dels barris i formen part del seu ecosistema d'equipaments: la ciutat entra a l'escola i l'escola surt a la ciutat.

També cal tenir en compte, entre altres aspectes, les normatives de seguretat i els requisits d'accessibilitat de les persones amb discapacitat. En alguns casos, tant les unes com els altres delimiten i condicionen les possibilitats d'acció, de manera que les fan incompatibles amb les propostes sorgides del procés de cocreació o exigeixen matisar-les o reformular-les.

Pati de l'Escola Ítaca

Per tant, si bé la base de la transformació són les propostes plantejades per la comunitat educativa, cal contrastar-les amb diferents agents municipals —com ara la Xarxa Escoles + Sostenibles, l'Institut Barcelona Esports o la Direcció de Serveis de Gènere i Polítiques del Temps (DSGPT) de la Gerència Municipal— per avaluar-ne la idoneïtat d'acord amb el context global del municipi. També cal considerar la dimensió territorial a través de les persones referents del districte i del Consorci d'Educació de Barcelona.

Així doncs, el concepte de «cocreació» no vol dir que la comunitat educativa decideix sobre el disseny en exclusiva; vol dir que es garanteix que el disseny resultant ha tingut en compte i ha analitzat les aportacions sorgides dels espais de cocreació i que, en la mesura del possible, les hi ha incorporat.

1.2.1. Aspectes previs que cal considerar

Què es podrà fer i què no. La proposta de transformació presenta les limitacions que s'especifiquen tot seguit. És molt important tenir-les presents per poder gestionar expectatives i il·lusions.

- El programa «Transformem els patis» té una limitació pressupostària d'uns 200.000 euros per a cada centre educatiu. Aquesta quantitat ho inclou tot: la feina de l'equip d'arquitectes, la compra de materials, l'obra, etc.
- S'ha de conservar, com a mínim, una pista esportiva. Aquesta, sempre que sigui possible, ha de tenir les dimensions reglamentàries necessàries per fer-hi competicions. Si es vol reduir el nombre de pistes, s'ha d'estudiar l'impacte que aquest fet tindrà en els infants que practiquen activitats esportives fora de l'horari escolar en el centre educatiu. Si escau, es poden buscar alternatives al barri, però no es garanteix que se'n puguin trobar.
- El projecte no preveu la construcció de lavabos i vestuaris, encara que estiguin situats en el pati.
- Els murs exteriors del pati no formen part de l'abast d'aquest programa, que està adreçat, fonamentalment, als elements que conté el pati i no pas a la seva estructura.
- Cal partir del catàleg de solucions tècniques del CEB, que inclou diferents tipus de fonts d'aigua, d'estructures de joc, etc. S'admet l'aportació de noves idees, sempre que siguin viables des d'un punt de vista tècnic i pressupostari.
- L'ampliació de verd del pati s'ha d'ajustar als criteris del projecte Refugi climàtic. Si no és possible posar-hi molt de verd, cal garantir una zona ombrívola específica que concentri els arbres i altres elements que facin ombra.

Pati de l'Escola Font d'en Fargas

1.3. Promoure la participació dels infants en el disseny de la ciutat: dret, necessitat i benefici

Sovint, els infants són ignorats com a agents actius i amb capacitat d'implicació en la transformació de la ciutat i en els processos de cocreació. Per això, cal posar l'accent en **la necessitat d'escoltar i tenir en compte als infants**.

En els darrers anys, la participació ciutadana ha esdevingut una pràctica cada vegada més freqüent a l'hora de definir, per exemple, projectes i plans d'actuació, o d'elaborar diagnòstics per a la transformació urbanística dels pobles i ciutats. La participació dels infants en aquests processos i la seva implicació activa com a ciutadans i ciutadanes de ple dret no ha estat una pràctica prou estesa, si bé és cert que cada cop hi ha més col·lectius i institucions que vetllen perquè els nens i nenes puguin dir-hi la seva.

Identifiquem, segons s'explica tot seguit, un mínim de tres arguments per continuar impulsant la participació dels infants.

La participació dels infants és un dret reconegut

En primer lloc, cal tenir present que estem subjectes a un ampli marc legal i normatiu que ens obliga a garantir espais de participació infantil. Aquest marc comprèn:

1. El principi general de la Convenció sobre els Drets de l'Infant de les Nacions Unides (art. 12/1989), el qual reconeix que els infants tenen dret a ser escoltats i que les seves opinions es tinguin en compte en la presa de decisions sobre les qüestions que els afecten.
2. La Llei 14/2010 catalana dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència (LDOIA), que en els articles 7, 11, 34 i 53 també preveu la participació dels infants com a dret.
3. La Carta de Ciutadania. Carta de drets i deures de Barcelona. Carta de drets i deures que estableix que totes les persones menors d'edat «tenen el dret a participar en l'elaboració del projecte de ciutat»; i que «l'Ajuntament promourà experiències i espais de participació ciutadana adreçats als infants i als adolescents» (art.22.e/2010).

La participació dels infants és una necessitat de l'administració pública

En segon lloc, hem de tenir present que escoltar la veu dels infants és una necessitat, ja que ens permet obtenir de primera mà una informació contextualitzada i molt valuosa sobre els espais que els infants tenen a prop i utilitzen i que formen part de la seva vida quotidiana. En aquest sentit, és important comprendre que els infants disposen d'un coneixement i expertesa que les persones adultes no tenim, i que parteixen d'una mirada pròpia que és imprescindible per al disseny de les actuacions que se'ls adrecen (programes, serveis d'educació, de salut, de cultura...) o dels espais de què seran cònsuls (a casa, a l'escola o al barri) i que formaran part de la seva quotidianitat (àrees de joc, espais lúdics, o l'espai públic en general).

Per tant, «No es tracta de canviar l'Administració per incloure els infants, sinó d'incloure els infants per transformar l'Administració» (Boqué, 2019).

La participació dels infants afavoreix el seu benestar

Finalment, el fet d'obrir espais a la participació dels infants fomenta que se sentin escoltats i tinguts en compte. Això contribueix a ampliar el seu sentiment de pertinença a la comunitat i també afavoreix la corresponsabilitat en el bon ús dels espais. En participar en les qüestions que els afecten, els infants esdevenen membres actius i protagonistes de la vida comunitària, en un espai urbà més adequat a les seves necessitats quotidianes, com ara el joc i la trobada.

Així doncs, hi ha tres raons que justifiquen implicar els nens i nenes i els nois i noies en la formulació de demandes i de propostes entorn dels temes que els afecten i que tenen a veure amb els seus espais de quotidianitat: a) hi tenen un dret reconegut; b) l'administració pública ho necessita, i c) beneficia el seu benestar. Només així serà possible aconseguir un canvi de paradigma en què les nenes, nens i adolescents siguin tinguts en compte en la presa de decisions de forma transversal i sistemàtica (IIAB, 2016).

1.3.1. Requisits i estratègies per a la participació dels infants

La participació dels infants no es produeix automàticament, només perquè els adults decidim de consultar-los. Segons es a l'informe *Resultats del procés de cocreació amb infants de dos parcs de Barcelona* (IIAB, 2018), sovint sol topar amb alguns esculls importants que hem de tenir presents (infants sense ganes de participar o que boicotegen l'activitat proposada per manca d'interès; infants que diuen allò que els adults desitgen sentir, bé perquè volen ser amables o perquè consideren que la proposta que

se'ls planteja no reuneix els requisits per dir allò que realment pensen). Què cal, doncs, per «trobar-se» realment amb els infants? Cal assegurar-se que la proposta reuneix, almenys, les cinc condicions principals i estratègies que s'indiquen tot seguit.

Cinc condicions per aconseguir una participació genuïna i sincera dels infants i adolescents

1. Un objectiu clar, delimitat i assolible.
2. Una participació voluntària.
3. Persones adultes decidides a escoltar allò que els infants els volen dir i disposades a assumir-ne les conseqüències, fins i tot si no els agrada allò que els diuen.
4. Espais de participació segurs, de respecte mutu i de confiança.
5. Eines de participació útils: dinàmiques i metodologies adaptades als infants.

Estratègies per a la participació dels infants

Per aconseguir la participació dels infants, a més d'assegurar-se que la proposta compleix les cinc condicions abans indicades, es poden aplicar tres estratègies o formats principals, tal com tal com s'explica en un document de treball sobre participació infantil a la ciutat (IIAB, 2016):

1. Participació en canals estables: mitjançant òrgans i espais impulsats pels poders públics amb la finalitat d'escoltar la veu dels infants i adolescents.
2. Participació en moments puntuals: mitjançant processos participatius o de cocreació, tant en la fase de diagnosi com en la de presa de decisions sobre qüestions que els puguin afectar.
3. Participació espontània: mitjançant pràctiques de corresponsabilitat, d'autogestió i d'apropiació de l'espai per part dels mateixos infants i adolescents.

1.3.2. Cocrear amb els infants

La cocreació amb els infants s'inscriu en la segona de les estratègies de participació infantil que s'han assenyalat: és un procés de consulta als infants en un moment puntual, el qual pot coincidir amb la fase de diagnosi, d'implementació o de presa de decisions d'un projecte o actuació determinats. La cocreació comporta establir un diàleg entre els diferents agents implicats i requereix un treball col·laboratiu en què tothom ha de poder defensar la seva visió i les seves demandes (i, alhora, acceptar la visió i les demandes dels altres) per construir un projecte tan compartit com sigui possible.

La implicació dels infants es pot fomentar en una o diverses fases del projecte de cocreació d'espais: en la de diagnosi; en la de disseny; en la de construcció; en la de manteniment; en la de gestió, o en la d'avaluació. Quan proposem als infants que participin en un procés de cocreació, els situem en un diàleg amb els altres agents i en un nivell «horitzontal»: les seves aportacions valen tant com les dels altres agents convidats.

Cal aclarir que quan es promou la cocreació amb els infants, no es tracta que aquests facin una llista de demandes o de propostes que se'ls concediran. **La idea és proposar-los un espai i una metodologia perquè identifiquin, conjuntament amb la resta de les**

persones implicades, els elements clau pel que fa a les necessitats, propostes o accions per tirar endavant el projecte.

El retorn o presentació del disseny final del projecte no solament és una necessitat que respon a l'ètica dels processos participatius, sinó que és una peça clau de la cocreació en si mateixa, ja que permet comprendre si la incorporació de les propostes sorgides durant el procés és viable o no. Només des del retorn dels resultats del procés de cocreació, els infants podran constatar la utilitat de les seves aportacions, les limitacions pel que fa a implementar-les, i la necessitat d'implicar-se en el projecte de transformació final del seu entorn escolar, del qual se sentiran part. Així, l'exercici de cocreació acaba sent un exercici de ciutadania activa.